

N:o 129.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pension
åt geologen vid Sveriges geologiska undersökning N. O.
Holst; gifven Stockholms slott den 3 april 1908.*

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att geologen vid Sveriges geologiska undersökning Nils Olof Holst må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från sin befattning vid undersökningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 3,600 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 april 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Departementschefen, statsrådet Alfred Petersson anförde härefter:
Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, af chefen för Sveriges geologiska undersökning med underdånig skrifvelse den 26 februari 1908 öfverlämnad ansökning har geologen vid nämnda undersökning Nils Olof Holst anhållit om beredande af pension åt honom.

Statskontoret har yttrat sig öfver ansökningen den 2 mars 1908. Af handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Holst är född den 7 maj 1846 och ingår sålunda snart i sitt sextitredje lefnadsår. År 1873 förordnades Holst att bestrida amanuensbefattningen vid Lunds universitets historiska och etnografiska samlingar. Följande år

promoverades han i Lund till filosofie doktor och förordnades 1875 till docent i mineralogi vid nämnda universitet. Redan 1872 deltog Holst i en af professor O. Torell anordnad praktisk-geologisk undersökning och år 1874 för Sveriges geologiska undersöknings räkning i geologiskt kartläggningsarbete. Från den 1 maj 1875 har Holst varit anställd vid Sveriges geologiska undersökning, sedan hösten 1877 såsom ordinarie geolog. Efter att under höstterminen 1879 hafva på förordnande uppehållit lärarbefattningen i geologi vid förenämnda universitet, har Holst innehaft förordnande att vara chefens för Sveriges geologiska undersökning biträde sommaren 1883 samt från den 1 januari 1885 till den 17 december 1897, då denna befattning med tillhörande lön blef indragen. Med beräknad afgang från undersökningen vid 1908 års slut har Holst tillhört undersökningen mer än 33 år.

Såsom grund för sin afgang från undersökningen åberopar Holst, att han, enligt hvad vid ansökningen fogadt läkarbetyg utvisar, lider af organiskt hjärtfel, på grund hvaraf han enligt läkarens omdöme icke utan skada för sin hälsa kan under återstoden af sin lefnad uthärda starkare ansträngningar.

Holst anför vidare i sin ansökning, att af de tre senaste cheferna för undersökningen två föreslagit 60 år såsom lämplig ålder för fältgeologernas pensionering och den tredje till och med ansett, att de blott till 55 års ålder kunde påräknas besitta den fulla rörlighet och spänstighet, af hvilka resultatet af deras verksamhet i så hög grad berodde. Ofta hade det blifvit påpekadt, huru kraftansträngande och kraftförbrukande fältgeologernas arbete vore. Och en af de tre nämnda cheferna hade uttryckt detta så, att han framhållit, hurusom geologerna »ofta vore utsatta för mödor och försakelser af den ansträngande art, att, enligt hvad erfarenheten noggsamt gifvit vid handen, deras verksamhetsförmåga jämförelsevis tidigt aftoge, ja, stundom tillintetgjordes, så att äfven en ursprungligen stark hälsa härigenom fullständigt undergräfdes». Det som mest menligt inverkade på statens fältgeologers hälsotillstånd vore det årligen två gånger återkommande tvära och starka afbrottet mellan sommarens långa dagsarbete i fältet och vinterns stillasittande lefnadssätt här i hufvudstaden. Det vore detta, som torde hafva gjort, att Holst nu funne sin vitala energi till stor del förbrukad hastigare än han väntat. Och då en erfaren läkare förklarar, att Holst icke utan fara för sin hälsa skulle kunna fortsätta med ansträngande arbete, hade han ansett plikten både mot staten och mot honom själf bjuda, att han icke längre stode kvar på en plats, som han ej kunde med heder fylla.

Under återopande af hvad han sålunda anfört, anhåller Holst, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att honom efter undfånget afsked tillades en årlig pension af fyra tusen kronor eller något mindre än 80 procent af den lön, han nu uppbure. Därest pensionen bestämdes till detta belopp, blefve detta i öfverensstämmelse med den grundsats, som flera gånger blifvit uttalad, nämligen att statens geologer borde likställas med lektorer.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har i sin skrifvelse anfört, att Holst under sin anställning vid undersökningen förutom en omfattande verksamhet med rekognoscerande och utarbetande af geologiska kartblad författat ett betydande antal geologiska afhandlingar, behandlande vidt skilda grenar af geologien, däribland i främsta rummet de kvartära bildningarna. Dessutom hade Holst, till stor del på egen bekostnad och under semestertid, företagit talrika utländska studieresor med hufvudsyfte att insamla jämförelsematerial för tydningen af vårt lands glaciala historia. Han hade sålunda ådagalagt en mindre vanlig offervillighet och ett outtröttligt nit i sitt arbete. Särskildt utmärkande för Holsts verksamhet vid undersökningen hade varit hans sällsynta kraft och uthållighet i rekognosceringsarbetet, en fysisk spänstighet, som gjort, att han i yngre år stundom lämnat såväl handtlångare som extra geologer bakom sig. Under ett betydande antal år hade Holst varit ledare för den instruktionskurs, som i regeln vid början af hvarje sommar hölles med de nytillträdande extra geologerna. Ett stort antal af vårt lands nu verksamma geologer hade på detta sätt af Holst fått sin första skolning i ordnad fältarbete. Visserligen hade Holst ej undgått den nedsättning af kroppslig vigör, som i regeln gjorde det omöjligt för geologen att efter fyllda sextio år med önskvärd kraft bedrifva rekognosceringsarbetet. Men han hade dock hittills varit jämförelsevis föga berörd af den minskning af arbetsdugligheten, som vore en naturlig följd af framskriden ålder, och ännu helt nyligen hade han med chefen planerat arbeten för den närmaste framtiden. Emellertid hade han under den allra sista tiden erfarit obehag af en hjärtaffektion, som enligt nyligen företagen läkarundersökning vore af den allvarliga natur, att han för framtiden ej kunde uthärda ansträngande arbete. Under sådana förhållanden blefve det tydligtvis nödvändigt, att Holst för den tid, som han hädanefter komme att kvarstå i sin tjänst vid undersökningen, erhöle tjänstledighet åtminstone från fältarbetena, i hvilket fall undersökningen endast i mycket ringa grad kunde draga nytta af hans kvarstannande i tjänsten.

På grund af det ofvan anförda har undersökningens chef i underdånighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå, att åt Holst måtte beviljas rätt att efter afskeds-tagande från tjänsten vid undersökningen uppbära en årlig pension med belopp, som i detta fall pröfvades skäligt.

Statskontoret har i sitt utlåtande anført, att, såsom framginge af den utredning, hvilken funnes intagen i statsverkspropositionen till 1907 års Riksdag vid punkten 55 under nionde hufvudtiteln, tjänstemännen vid Sveriges geologiska undersökning saknade rätt till pension. Detta förhållande syntes, såsom statskontoret vid flera tillfällen framhållit, uppenbarligen icke hafva sin orsak däri, att det arbete i statens tjänst, som af nämnda tjänstemän utfördes, ansetts vara mindre förtjänt af erkännande än annat sådant arbete, utan måste anses föranledt allenast däraf, att, då hela anslaget för de geologiska undersökningarna vore uppfördt på extra stat och således vore att anse såsom mera tillfälligt, något allmänt medgifvande af pensionsrätt för undersökningens personal icke syntes erforderligt. Då, enligt hvad handlingarna utvisade, Holst uppnått en ålder af 61 år och under mer än 30 år med goda vitsord tjänstgjort såsom geolog vid undersökningen, men numera på grund af sjukdom icke längre kunde uthärda de med sådan tjänstgöring förenade ansträngningar, ansåge statskontoret skäl föreligga att söka genom framställning till Riksdagen om pension åt Holst bereda honom tillfälle att afgå från sin befattning. Jämte meddelande att Holst i aflöning åtnjöte 4,500 kronor, hvartill jämlikt 1907 års Riksdags beslut komme tillfällig löneförbättring för innevarande år med 900 kronor, har statskontoret, som förklarar sig icke kunna tillstyrka, att för Holst skulle begäras större pension än den, som till belopp af 3,600 kronor i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag föreslagits för geologen L. E. Svedmark, i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att Holst finge från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från sin befattning vid Sveriges geologiska undersökning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 3,600 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit upplyst om Holsts till följd af sjukdom nedsatta arbetsförmåga, anser jag möjlighet böra beredas honom att mot erhållande af pension afgå från tjänsten. Visserligen uppfyller han hvarken i afseende å lefnads- eller tjänstålder fullt de förutsättningar, som i regel pläga fordras för beviljande af pension åt civila tjänstinnehafvare, men då hänsyn toges till hans ifrågavarande sjuk-

lighet och vikten af, att hans tjänst är besatt med fullt arbetsduglig person, samt hans nitiska och gagnande verksamhet i statens tjänst, finner jag några betänkligheter i nämnda afseende icke böra möta. Mot det af statskontoret föreslagna pensionsbeloppet anser jag mig icke böra framställa någon erinran.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att geologen vid Sveriges geologiska undersökning Nils Olof Holst må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från sin befattning vid undersökningen, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 3,600 kronor.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Hugo Elliot.